

מבשר טוב

ליל שבת

פרשת וירא

תשס"ח לפ"ק

ירושלים תובב"א

שבת עלי' לתורה לנכד כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

מאמר וירא אליו ה'

וירא אליו ה' באלוני ממרא, והוא יושב פתח האוהל כחום היום. התמיהה מבוארת, שאין מבואר בכתובים תכלית גילוי זה שנראה ה' אל אברהם, כי לא אמר לו בכאן שום דיבור. ולא מצינו בכהאי גוונא, שבכל מקום שנראה ונתגלה השי"ת ה' לרוב לצורך דיבור או אמירה לישראל, או לתכלית אחר שבא ליראות בעולם. אבל בכאן לא נתבאר שום סיבה ותכלית נרצה, שבעבורה נראה אליו ה'.

וכבר נחלקו שיטות המפרשים בזה, עי' רמב"ן וספורנו ועוד ראשונים, ושיטת רש"י ז"ל: "וירא אליו, לבקר את החולה, אמר רבי חמא ב"ר חנינא יום שלישי למילתו ה' ובא הקב"ה ושאל בשלומי" ע"כ. - ויינו שהוקשה לו לרש"י ז"ל קושייתנו הנ"ל שאין מבואר תכלית סיבת "וירא אליו ה'", שלא נאמר לאחריו שום דיבור. ולפיכך פירש, שנראה אליו בשביל מצות ביקור חולים. וד"ת כפטיש יפוצץ סלע מתחלקים לכמה טעמים.

עוד יל"ד ענין אומרו "והוא יושב פתח האוהל כחום היום", שאין מובן מה רוצה הכתוב לומר בזה, שנראה אליו השי"ת בעת שהי' יושב בפתח האוהל, ורש"י פירש לפי דרכו.

והנראה בעז"ה, בהקדים כמה יסודות שתקע רבינו הרמב"ם ז"ל בענין הנבואה, וז"ל (הל' יסוה"ת פ"ז הל"ב - ז): "הנביאים מעלות מעלות הן, כמו שיש בחכמה חכם גדול מחבירו כך בנבואה נביא גדול מנביא, וכולן אין רואין מראה הנבואה אלא בחלום בחזיון הלילה, או ביום אחר שתפול עליהן תרדמה, כמו שנאמר, במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו. - וכולן כשנמתנבאים אבריהן מזדעזעין וכח הגוף כשל ועשתונותיהם מתטרפות, ותשאר הדעת פנוי' להבין מה שתראה, כמו שנאמר באברהם 'והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו', וכמו שנאמר בדניאל והודי נהפך עלי למשחית ולא עצרתי כח".

[הל"ג]: "הדברים שמודיעים לנביא במראה הנבואה דרך משל מודיעין לו, ומיד יחקק בלבו פתרון המשל במראת הנבואה וידע מה הוא, כמו הסולם שראה יעקב אבינו וכו'".

[הל"ד]: "כל הנביאים אין מתנבאין בכל עת שירצו, אלא מכוונים דעתם ויושבים שמחים וטובי לב ומתבודדין, שאין הנבואה שורה לא מתוך עצבות, ולא מתוך עצלות, אלא מתוך שמחה וכו'".

[הל"ו]: "כל הדברים שאמרנו הם דרך נבואה לכל הנביאים הראשונים והאחרונים חוץ ממשה רבינו רבן של כל הנביאים, ומה הפרש יש בין נבואת משה לשאר כל הנביאים, שכל הנביאים בחלום או במראה, ומשה רבינו מתנבא והוא ער ועומד, שנאמר ובבוא משה אל אוהל מועד לדבר אתו וישמע הקול מדבר אליו. כל הנביאים ע"י מלאך, לפיכך רואים מה שהם רואים במשל וחידה, משה רבינו לא ע"י מלאך שנאמר פה אל פה אדבר בו, ונאמר ודבר ה' עם משה פנים אל פנים, ונאמר ותמונת ה' יביט וכו'. כל הנביאים יראים ונבהלים ומתמוגגים, ומשה רבינו אינו כן, הוא שהכתוב אומר כאשר ידבר איש אל רעהו. כלומר כמו שאין אדם נבהל לשמוע דברי חבירו, כך ה' כח בדעתו של משה להבין דברי הנבואה והוא עומד על עומדו שלם. כל הנביאים אין מתנבאים בכל עת שירצו, משה רבינו אינו כן אלא כל זמן שיחפוץ וכו' עכ"ל.

המורם, שהרבה מדרגות הם בגדרי הנבואה, נביא גדול מנביא, ומשה רבינו רבן של כל הנביאים גדול מכולם. והשגת הנבואה במדרגה גדולה חשובה תלוי במדרגות הנשגבות והגבוהות של הנביא.

וביאור נקודת החילוק שבין מדרגות הנבואה, שממנה נובעים כל חילוקי אופי הנבואה שביאר הרמב"ם, היא בהתנתקות הנביא מן הגשמיות וחוב העבד המרחיק את האדם מן הרוחניות וסותם המוח והלב, וככל שהנביא מזוכך יותר, וגופו מתרחק מן ארציותו קרוב הוא יותר אל הנבואה. ומזה נובעים כל אותם המדריגות וההכנות שביאר ברמב"ם, שאבריהם מזדעזעים וכח הגוף כשל, ועשתונותיהם מתטרפות, הכל בא להחליש כח הגוף ולהתנתק מדביקות הגשמיות של עוה"ז הרחוק מהשי"ת, ולהזדכך יותר בקרבת אלקים ודביקות הרוחניות.

ובזה נבוא אל הביאור בפרשא דידן, "וירא אליו ה'", הנה טרם שמלך אאע"ה, הלא הביא כבר הרמב"ם מה שנאמר בו בברית בין הבתרים, "והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו", ולא ה' יכול בערלותו, להתקיים בו וירא אליו ה'."

וכן הוא ברש"י ז"ל פרשת לך בפסוק (יז, ג) "ויפול אברהם על פניו, וידבר אתו אלקים לאמר, אני הנה בריתי אתך וגו'". פירש רש"י: "ויפול אברהם על פניו, ממורא שכינה שעד שלא מל לא ה' בו כח לעמוד, ורה"ק נצבת עליו. וזהו שנאמר בבלעם, נופל וגלוי עינים" ע"כ.

הרי להדיא, מחלק רש"י בין מדרגת נבואתו של אברהם אבינו עד שלא מל, שלפני המילה ה' נופל על פניו בעת נבואתו ולא ה' בו כח לעמוד.

וכן נאמר עוד להלן שם, טרם שמל אברהם (יז, יז) "ויפול אברהם על פניו ויצחק, ויאמר בלבו וגו'".

והיינו כענין שנתבאר מדברי הרמב"ם, בנבואת הנביאים שאבריהם מזדעזעין וכח הגוף כשל וכו', והיינו שאינו יכול לעמוד בהתראות פני שכינה אליו. וכמשנ"ת טעמא דמילתא, שעדיין יש בגוף קצת התגשמות והתרחקות מאור פני מלך חיים. וזו הגשמיות העב שבגוף מבדלת אותו מן השכינה, עד שלא יתנתק במעט מגופו, ולכן איבריהם מזעזעין וכו' לבטל כח הגוף.

וכן באברהם אבינו, טרם שמל וה' בו עדיין כח הערלה שהיא עביות הגשם והחומר, ה' נופל כשהתגלה אליו השי"ת, ולא ה' בו כח לעמוד על עומדו בהתגלות השי"ת עליו.

ואף כי גם לפני שמל אאע"ה, לא ה' בערלתו ענין התגשמות וזוהמא ח"ו, כאשר האריך בזה זקה"ק זצוקללה"ה בדברי בינה פרשא דידן (דף צ"א טו"א) וזל"ק (בתוה"ד): "והנה אאע"ה מצד עצמו לא ה' צריך לשום המתקה, ולא ה' צריך כלל להסיר ערלתו, כי ה' בתכלית הזיכוך והטהרה, ובפרט בעת המילה שה' בן צ"ט שנים, והיה נכנס לשנת המאה, שהיא קומה שלימה, עשר פעמים עשר יחוד כל הספירות, ובודאי שה' אז בתכלית הברור. – כי אם שה' צריך לבחינת היסוד, להשפיע לזולתו ולהוליד את יצחק, ושיצא מאתו כלל אומה הישראלית. על כן ציוה לו השי"ת על המילה, ולא למען המתקת עצמו, כי אם עבור התולדות היוצאים ממנו, שלא יהא בהם ג"כ שום אחיזה להחיצונים ח"ו מכח הערלה שיש בגופם".

"וזה שהמשילו חז"ל (ב"ר מו, ד) ענין הסרת הערלה לחתיכת ציפורן, כי כמו שהציפורן מצד עצמו אין בו שום חסרון, רק הצפורן היוצא למעלה מבשר צריכין לחתוך אותו. כן אברהם אבינו מצד עצמו לא ה' צריך

להסיר את ערלתו, כי הוא ה' במדרגתו וקדושתו כמו קודם החטא, בלי שום פסולת. אך למען ההשפעה היוצא ממנו, שהם התולדות שלו, ע"ז ה' צריך למול את עצמו" עכ"ל"ק.

ועכ"פ אף לפי דרכו של הדברי בינה, הרי נמשלה הערלה אצל אברהם לציפורן, שהוא דבר שצריך להסיר אותו מן הגוף. ולא יכול להשפעה היוצא ממנו לבוא עם ציפורן זו. ונמצא עדיין אין גופו מושלם בתכלית הזיכוכ לפני שמל, שהוא כאדם שלא הסיר ציפורניו. ובהיותו בערלתו, טרם הסר הציפורן. לא ה' השי"ת יכול ליראות אליו כראוי, שהרי עדיין אינו בתכלית הזיכוכ כלפי ההשפעה ליוצא ממנו.

אבל אחר שמל אברם אבינו את עצמו, והוסרה ערלתו, אז נשתנית מדרגתו באופן נעלה ומחודש לגמרי, בהיותו בתכלית שלימות הזיכוכ הן כלפי עצמו הן כלפי ההשפעה לאחרים. – ולפיכך שפיר עתה נאמר בו "וירא אליו ה'", שיכול השי"ת להתגלות אליו, ויראה אברהם פני שכינה, ואין צריך שוב ליפול על פניו כמו לפני שמל.

שהרי ביאר הרמב"ם שמדרגות רבות הם בנבואה, נביא גדול מנביא. ואם כן י"ל אף באע"ה עצמו, שחלוק הוא ביסודו נבואתו של לפני המילה לנבואה לשאחר המילה, שהיא היתה בהתגלות פני השי"ת ממש. ולכן נאמר וירא אליו ה', ללמד שנראה אליו ממש, לא כנבואה שקודם שמל, שצריך ליפול על פניו, אלא בנבואה של מראה ברור, "וירא אליו ה'".

ויסוד זה הוא עיקר ההבדל שבין משה רבינו לשאר כל הנביאים, שבמשה נאמר (תהלים ז) "איש האלקים".

כלומר שאף בחינת "איש" שבו היתה אלקית ורוחנית, ולא ה' בו שום השפעה גשמית כלל וכלל, כי את הכל זיכך בתכלית הזיכוכ והעלה הכל לבחינת "אלקים", ולכן ה' יכול לקבל הנבואה כשהוא עומד בכוח הגוף, ואין איבריו מזדעזעין ואין כח גופו כשל, ואין הגוף עושה שום מחיצה בינו לבין אלקים, ולא שום מיסך המבדיל שצריך לשבור, אף לא דק שבדק, וכל גופו היה בבחינת נשמה.

וכענין שאמר הרה"ק הרבי ר' אלימלך זצוקללה"ה זי"ע, הלואי שיהי' לבני ישראל נשמה מזוככת כמו הגוף שלי. שהגוף הגשמי של הנוע"א ה' לו בהירות גדול מאד, ומזוכך יותר מבחינת נשמה שבאיש ישראל.

אף כי מצינו מאידך בספה"ק עבודת ישראל לפרקי אבות, שמעיד ששמע את הנועם אלימלך אומר על עצמו, שהוא חוטא הגדול ביותר, ואין איש ישראל בעולם חוטא כמוהו. ושאלו הרה"ק מקו"ניץ זצלה"ה, אם מתכוין באמת למה שהוא אומר. וביאר לו, שבדבר רך מאד, אף מחט דק מאוד נוקב ויורד עמוק עמוק, מה שבבשר העב אינו מורגש כלל. והיינו, שבאיש פשוט מחמת רב עביותו וגשמיותו אין הפגם דק שבדק מורגש אצלו כלל, ואינו מושפע מדברים עדינים כל כך. משא"כ אצל הנוע"א שלא רק שהפגמים הללו מורגש ומוחש בחוש, אלא אף נוקבים ויורדים עד עומק הנפש. והי' אפשרות אצל אדם רוחני לגמרי חטא דק ברוחניות שבנשמתו.

אבל עכ"פ עכ"ז ה' אומר על גופו שהוא מזוכך יותר מנשמות ישראל כנ"ל. כי ישנה בחינה שאפשר להפך עצם החומר המוגשם, שיהי' בבהירות ואור עליון זורח ממנו, כאשר מזוכך כל בחינות התאווה שבגוף, והכניע כל גופו לעשות רצונו ית' בלבד, בכל עצם וגיד שבו. עד שנעשה גופו ממש מרכבה לשכינה הקדושה, ואור א"ס ב"ה כבחינת המשכן להשראת השכינה בעולם.

ובזה נחזור לפרשתינו, "וירא אליו ה'", מאחר שמל עצמו ונעשה "תמים", בתכלית השלימות, ללא שום התגשמות וללא שום פסולת כלל, לא היתה כבר בחינת נבואתו באימה וחשכה גדולה, וגם לא ה' נופל על פניו כלל, אלא "וירא אליו ה'", שהי' נראה מתגלה אליו בבחינת ראייה ממש, ללא שום מיסך כלל. ונתעלה מדרגת נבואתו אחר המילה לאין ערוך ושיעור.

שוב הראוני באור החיים הק' בפסוק זה שכ' בזה"ל: "עוד ירצה כי באמצעות המילה נראה ה' אליו בשלמות כללות אור עליון, כי יש בבחינת הראי' ברוך הוא הדרגות זו למעלה מזו, ומה שהשיג אחר המילה היא נבואה שלמה. וזה הודיענו הכתוב באומרו וירא אליו ה', ולא אמר וירא ה' אליו, שנתכוין לומר כי מה שהגיע מהראי' אליו הוא כל בחינת הוי"ה שם הנכבד. ולזה הקדים "אליו" ואחר כך הזכיר המושג וכו' עכלה"ט. ובהגהות מאורי החיים שם (אותיות ה, ט) האריך בענין זה, והביא מספר העקידה (שער יט) שכתב: "וכי

זאת המראה הנראה אליו אחרי המולו היא מדרגה של נבואה שלימה שלא קדמה אלא כיוצא בה וכו' עכ"ל עיי"ש. ושמחתי מאוד שהדברים מיוסדים בדברי הראשונים וז"ל.

והיינו שממשיך הכתוב בהגרת מצבו של אאע"ה בעת שנראה אליו השי"ת, "והוא יושב פתח האוהל כחום היום", כלומר, שלא נצרך אאע"ה לעמוד בכל ההכנות הגדולות שביאר הרמב"ם בבני הנביאים, שהיו מתבודדים וגופם מזדעזע וכו'. – כל זאת לא נצרך לו כעת לאאע"ה, אחר שכל מציאותו ועצם גופו מוכן ועומד כל עת אך ורק לבוב"ה, ואין נצרך לשבר כח גופו כלל. שכל אלו ההכנות הגדולות באות להכניע ולשבר הגוף כמבואר, ואאע"ה "יושב פתח האוהל" כדרכו, ללא שייצטרך לשום שינוי במצב גופו, ולא להכניעו או לשברו, רק יושב כדרכו פתח האוהל, והשי"ת נראה אליו.

ואשר לפי זה יתיישב, מה שלא דיבר השי"ת אל אברהם מאומה כאשר נראה אליו, כאשר תמהנו בזה, שלא נתבאר בפסוקים אלו שום דיבור ושום אמירה לאאע"ה.

אך באותה עת שזכה אברהם לגילוי הברור והבהיר כל כך שנראה אליו השי"ת עין בעין, מה שלא זכה מעולם. נתברר אצלו באותו רגע בבירור גדול ומושלם כל מה שהשי"ת רוצה ממנו בדיוק, והתברר והתאמת אצלו בתכלית הבירור מה תכליתו בעולמו, ומה בדיוק רוצה השי"ת ממנו. ובמילא לא נצרך לשום דיבור ולשום אמירה.

והרי זה דומה לרואה את חבירו הקרוב לנפשו, שבראיית פניו והסתכלות בלבד יכול לקלוט כל מה שנצרך לחבירו, ואין צריכים ביניהם לשום דיבור ושום אמירה, שמיד כשרואים זא"ז, ראה כ"א על חבירו וחש ומרגיש כל הצריך לו. כן הוא בכאן, שמיד כשנראה אליו השי"ת לאברהם, תפס והבין הכל בתכלית הבירור, ולא נצרך השי"ת עוד לדבר אליו כלום.

ובנתיב דרכנו יש לבאר מ"ש במדרש שלפני שמל אברהם את עצמו, ה' יודע ואינו יודע דיבור השי"ת אליו עיי"ש.

והיינו, שאף כי ה' דיבור השי"ת אליו במפורש, הרי בכל דיבור אפשר לפרש הרבה פרשנויות, ובהרבה פרטים ופרטי פרטים שאין הדיבור יורד לפרש, ואפשר לפרשו בכמה וכמה דרכים.

לא כן במראה, כאשר נראה אליו השי"ת, הרי בדבר הנראה בחוש לא יתכנו שום פרשנויות, והכל נראה במוחש ובבירור. ונמצא שבזו העת שנראה אליו השי"ת, ה' אאע"ה רואה וצופה בזו הראי' הכל בבירור. ולא נצרך לדבר אליו ולא כלום, וגם את המראה שראה בבירור לא ה' בו שום ספקות וצדדים, אלא הכל בהיר וצהיר.

והאומנם זו הבחינה שחש ומרגיש בבירור רצון השי"ת ממנו, עדיין שייכת וקיימת אף בדורותינו לאחר החורבן ולאחר שניטלה נבואה מישראל. כדאיתא בפ"ק דבבא בתרא (דף יב ע"א): "אמר רבי אבדימי דמן חיפה, מיום שחרב בית המקדש ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לחכמים, ופריך אטו חכם לאו נביא היא. [פירש רש"י: וכי אין חכם ראוי להיות נביא, דקאמר מר ניטלה מן הנביאים ונותנה לחכמים, מכלל דמעיקרא לא היתה נבואה לחכמים]. ומשני, הכי קאמר, אע"פ שניטלה מן הנביאים, מן החכמים לא ניטלה. אמר אמימר וחכם עדיף מנביא, שנאמר (תהלים צ') ונביא לבב חכמה, מי נתלה במי, הוי אומר קטן נתלה בגדול." ע"כ.

וכתב שם בחידושי הרמב"ן וז"ל: אעפ"י שניטלה נבואת הנביאים שהוא המראה והחזון, נבואת החכמים שהיא בדרך החכמה, לא נטלה, אלא יודעים האמת ברוח הקודש שבקרבם וכו' עכ"ל.

נמצא, שבדרך החכמה שבחכמת התורה, אפשר לזכות לאותה תוצאה שבדרך הנבואה, שזוכים בכח חכמתם שבקרבם ורוח הקודש שלהם לדעת לנבון רצון השי"ת מהם בדיוק.

וכענין שמבואר ברמב"ם שהקדמנו, שהנבואה ממעלות מעלות יש בה, נביא גדול מנביא, כן בחכמה שיש בה מעלות רבות, חכם גדול מחבירו.

וכמו שבנבואה נתבאר כאן, שיש בחינה רא' ממש, והיינו "וירא אליו ה'", שנראה אליו וראה וצפה בה ברא' זו שנתבאר שראה בה הכל ממש. כן בדיוק יש בחינה אף בחכמה, שהחכם חש בחכמתו ויודע ומרגיש בקרבו רצון השי"ת בדיוק, ומה צריך הוא לעשות, וכיצד צריך לתפקד ולהנהיג את ישראל בכל דור ודור. שכשהחכמה מתגדלת בקרבו רואה ומשיג במדרגות רא' חושית ממש. וכענין שנאמר "וליבי ראה הרבה חכמה", שבחכמת הלב אפשר גם כן לראות בחוש.

וכיוצא בזה כתב במהר"ל, טעם שחביבין יינה של תורה יותר מדברי תורה, משום שרצון השי"ת מתגלה ברצון החכמים. ותקנותיהם וגדריהם שמתקנים בכל דור ודור הוא גילוי רצונו יתברך ממש.

והוא מבואר מאוד בדברי הרמב"ן הנ"ל, שידיעת החכמים את האמת, היא על פי רוח הקודש שבקרבתם. ובכוח חכמתם מגלים רצון השי"ת בדיוק.

נמצא זה הגילוי של "וירא אליו ה'" שייך בכל דור ודור, בחכמת התורה, שיכולים חכמי התורה לזכות לגילוי ממש כענין "וירא אליו ה'", שברור לפנייהם כשמלה מה רצון השי"ת מהם, וכיצד ואיך צריכים להתנהג בעצמם, ובעיקר כיצד עליהם להנהיג את הדור, והכל ברור ונהיר כענין המראה של וירא אליו.

כי בכל דור ודור ישנה תכלית ברורה, שמצפה השי"ת ורוצה שתתקיים באותו הדור, וכל דור לפני עניינו. ולזה החכמים שבכל דור ודור זוכים לגלות בחכמתם שהיא כדוגמת הנבואה, ע"פ רוח הקודש שבקרבתם, לגלות רצון השי"ת המיוחד לזה הדור.

וכמו כן כפי שהוא בכלל כן הוא בפרט, שלכל יחיד ויחיד ישנה תכלית ברורה ותפקיד מכוון לנפשו ונשמתו, ורצון השי"ת מיוחד ממנו, שבעבורו נשלח לעולם. ובכח החכמים לגלות בחכמת התורה בבירור מה תפקידו בעולמו, ורצון השי"ת המיוחד ממנו. ומתוך קיום ועשיית רצונו ית' ב"ה שמכל נברא בפרטות, ומכל הדור בכללות, זוכים "לתקן עולם במלכות ש-ד", כאשר רצונו ית' מתגלה ומתקיים בתכלית.

יתן השי"ת שנזכה לעשות רצונו ב"ה, בפרטיות ובכלליות, לדעת ולקיים מה רוצה השי"ת מאתנו בכל עת, ובזה נזכה להחיש גאולתנו ופדות נפשינו בביאת גוא"צ בב"א.

לקבלת הגליון מידי שבוע למייל m0732951213@gmail.com